

ÜNİVERSİTELERİN KENTLERİNE ETKİLERİ: DENİZLİ PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

THE EFFECTS OF UNIVERSITIES ON THEIR CITIES: THE CASE OF DENİZLİ PAMUKKALE UNIVERSITY

Dr. Pınar SAVAŞ YAVUZÇEHRE¹

ÖZ

Toplumsal gelişimin merkezinde yer alan üniversitelerin birincil görevi bilimsel araştırma yapmak, bilgi üretmek, kültür aktarmak ve meslek edindirmektir. Ancak bunların yanında Türkiye’de üniversitelerin kuruldukları kentlerde birçok açıdan kente katkıda bulunması beklenmektedir. Öyle ki bu düşünceyle ülkemizde her kentte bir üniversite açılmıştır. Bu çalışmada, üniversitelerin kuruldukları kentlere olan demografik, ekonomik, mekânsal, sanayi ile sosyal ve kültürel yapıya etkileri, Türkiye genelinde ve Denizli kenti Pamukkale Üniversitesi (PAU) özelinde tartışılmaktadır. Çalışma ile üniversite kenti kimliği sorgulanmakta Anadolu kentlerinin üniversite kenti kimliği taşıması için kentlerin gidermesi gereken eksikliklere dikkat çekmek amaçlanmaktadır. Pamukkale Üniversitesinin Denizli kentine demografik, ekonomik, mekânsal, sosyal ve kültürel anlamda etkileri yüksek iken sanayiye olan etkileri ise sınırlıdır. PAU, Denizli kentinin gelişmesinde sürükleyici değil ama tamamlayıcı rol oynamıştır.

Anahtar Kelimeler: Üniversite, Üniversite Kenti, Denizli, Pamukkale Üniversitesi

Jel Kodları: R11, R23, R53

ABSTRACT

The primary objective of the universities, which are central to the societal progress, is to do scientific research, generate knowledge, pass on the culture and provide the necessary professional skills. However, in addition to these objectives, it is expected that the universities in Turkey will also benefit their respective cities in many ways. With this purpose, a university was established in every city in Turkey. In this study, the demographical, economical, geographical, industrial, societal and cultural effects of universities on their cities are discussed in the framework of Turkey in general and Denizli Pamukkale University (PAU) as a special case. It is aimed to question the identity of the University City and to highlight the deficiencies, which the Anatolian cities need to resolve in order to gain this University City identity. The demographical, economical, geographical, social and cultural effects of Pamukkale University on Denizli are very strong, whereas the effects are limited on the industrial development of the city. Therefore, PAU played a rather supplementary than an improving role on the development of the city of Denizli.

Key Words: University, University City, Denizli, Pamukkale University

Jel Codes: R11, R23, R53

¹ Pamukkale Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, pyavuzcehre@pau.edu.tr

GİRİŞ

Üniversitelerin temel işlevleri bilimsel bilgi üretmek, nitelikli insan gücü yetiştirmek ve toplumsal katkı olmasına rağmen günümüzde üniversitelerin kuruldukları kente/ile başka açılardan da katkıda bulunması beklenmektedir. Üniversiteler, yerel ekonomiler açısından geniş yelpazede çok sayıda kişiyi istihdam ettikleri, yerel mal ve hizmetleri satın aldıkları, kentin kültürel hayatının ve yapıları çevresinin iştirakçisi oldukları için kentte önemli aktörlerdir.

Ülkemizde üniversitelerin bölgeler ve iller arası kalkınma farklılıklarını azaltmaya katkı sağlama olasılığı düşüncesiyle bugün Türkiye’de her ilde bir üniversite kuruludur. Bölge kalkınmasında üniversitelerden insan sermayesi birikimi yapması, toplumun geliştirilmesi, bölgenin kurumsal kapasitesine katkıda bulunması beklenmektedir. Üniversitelerin kuruldukları kentin² ilk olarak demografik yapısına, zamanla ekonomisine, mekânsal yapılanmasına, sosyal ve kültürel yapısına, toplumsal ve mesleki gelişimine, spor ve fiziksel aktivite alanlarına, sanayisine doğrudan ve dolaylı etkileri olmaktadır. Üniversitelerin bu etkileri büyük kentlerde daha sınırlı hissedilirken küçük kentlerde daha fazladır.

Yabancı literatürde, üniversite-kent ilişkisi, “kent-cübbe” ilişkisi (town-gown relationship) deyimleriyle anılmaktadır. Zaman içinde üniversite sayılarının artması ve kentlerdeki öğrenci nüfusunun fazlalaşmasıyla bu ilişki bazı çalışmalarda kent-üniversite karşıtlığı (town versus gown conflict) boyutunda incelenmektedir. Ülkemizde üniversitelerin, kurulduğu kentlere farklı açılardan etkilerini birlikte inceleyen akademik çalışma sayısı sınırlıdır. Türkiye özelinde yapılan çalışmalar daha çok üniversitelerin, kent ekonomisine etkileri üzerine yoğunlaşmaktadır.

Türkiye’de, 1990’lı yıllarda, üniversitelerin kuruldukları kente, bölgeye, sosyo-ekonomik eksenli etkilerini inceleyen akademik çalışmalar görülmeye başlanır. Görkemli (2009) Konya Selçuk Üniversitesi, Öztürk vd. (2009) Kars Kafkas Üniversitesi, Karataş (2002) Muğla Üniversitesi, Çınar ve Emsen (2001) Erzurum Atatürk Üniversitesi, Erkekoğlu (2000) Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Atik (1999) Erciyes Üniversitesi’nin Kayseri ve bölge ekonomisine yarattığı doğrudan ya da dolaylı ekonomik etkilerini tartışmaktadır. Yurtdışındaki çalışmaları da destekler şekilde, çalışmaların genel sonucu üniversitelerin kuruldukları her kentte ekonomiye etkilerinin olumlu olduğu şeklindedir. Üç büyük kent dışında Anadolu’da kurulan üniversitelerin illerin sosyo-ekonomik yapılarına katkılarını konu alan makalesi ile Öztürk vd. (2011) Türkiye’de kalkınma planlarında alınan kararlara aykırı olarak genelde siyasi iradenin yönlendirmesi ile kurulan Anadolu üniversitelerini tartışmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin harcamalarının kent ekonomisine katkılarını Çayın ve Özer (2015) Muş Alparslan Üniversitesi, Arslan (2014) Çankırı Karatekin Üniversitesi, Tösten vd. (2013) Diyarbakır Dicle Üniversitesi, Demireli ve Taşkın (2013) Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Selçuk ve Başar (2012) Kars Kafkas Üniversitesi, Soysal vd. (2012) Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Akçakanat vd. (2010) Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi, Çalışkan (2010) Uşak Üniversitesi, Özer vd. (2010) Erzurum Atatürk Üniversitesi, Dalğar vd. (2009) Burdur Bucak Meslek Yüksek Okulları, Tugay ve Başgül (2005) Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Erkekoğlu (2000) Sivas Cumhuriyet Üniversitesi özelinde incelemiştir. Yıllara, kente, üniversiteye göre farklılık göstermekle birlikte ulaşılan ortak sonuç

² Çalışma boyunca üniversitelerin kuruldukları yerleşim birimi için “kent” sözcüğü kullanılmaktadır. Her ne kadar üniversitelerin kuruluş sonrası etkileri tüm ili kapsamaktaysa da çalışmada kent merkezine olan etkileri tartışılmaktadır.

öğrencilerin kent ekonomisi için çok önemli olduğu ve öğrenci harcama kalemleri arasında en fazla tutarı barınma ve gıdanın oluşturduğudur.

Üniversitelerin kuruldukları kent mekânında yarattığı değişimi inceleyen çok az sayıda çalışma vardır. Yapılan çalışmalar daha çok Fen Bilimleri Alanında yazılan konuyla ilgili yüksek lisans ve doktora tezleridir. Sosyal bilimler alanında ise Akengin ve Kaykı (2013) Gazimağusa özelinde üniversitelerin küçük kentlerde kentleşme üzerine etkilerini, Yılmaz (2011) kentlerin öğrencileşmesi ile yaşanan kentleşme deneyimini, Işık (2008) Türkiye’de üniversitelerin kentleşme üzerine etkilerini, Gültekin vd. (2008) ise üniversite kampüsü çevresinde meydana gelen değişim ve izleyen sosyo kültürel değişimini, Gürkaynak ve Kasimoğlu (2004) özellikle küçük kentlerde üniversite kurulması sonrası mekânsal değişimi tartışmışlardır. Ergun (2014) Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi özelinde üniversite-kent ilişkisinin üniversite öğrencilerinin üniversite ve kente ilişkin görüşlerinden yola çıkarak irdelenmiştir. Küçük ölçekli bir üniversite kenti olan Burdur’u öğrenciler, sosyal aktivite, alışveriş ve benzeri etkinliklerin kısıtlılığı, kiralık konut ve yerel halkla ilişkilerde yaşanan sıkıntılar, kentin altyapısal olarak eksiklikleri ve kampüsün kent merkezine olan uzaklığı açılarından eleştirmişlerdir.

Bu çalışmada, üniversitelerin kuruldukları kentlere olan demografik, ekonomik, mekânsal, sosyal, kültürel yapıya ve sanayinin gelişimine etkileri, Türkiye genelinde ve Denizli kenti Pamukkale Üniversitesi (PAU) özelinde tartışılmaktadır. Çalışma ile üniversitelere ev sahipliği yapan kentlerin üniversite kenti kimliği sorgulanmaktadır. Kentin üniversitelerden beklentisi kadar üniversitelerin de kuruldukları kentlerden beklentileri vardır; çalışmada bu ilişkilerin ne kadarının karşılıklı sağlandığı irdelenmektedir.

1. ÜNİVERSİTELERİN GELİŞİMİ

11. ve 12. Yüzyıllarda Avrupa’da Bologna, Paris, Oxford üniversiteleri, başlangıçta siyasi gücün temsilcisi kral ve dini otoritenin temsilcisi Papa’nın yayımladığı fermanlarla kurulmuştur. İlk Amerikan üniversiteleri de din adamı yetiştirmek ve seçkinlerin çocuklarına genel eğitim vermek amacıyla kurulmuştur. 19. Yüzyılın sonlarından başlayarak 20. Yüzyılda en çok 2. Dünya Savaşı sırasında üniversitelerde uygulamalı araştırmalara ve danışmanlık konularına yoğunlaşmış, öğrenci sayıları artmış ve mesleki yüksekokullar kurulmuştur. Türkiye’de ise Cumhuriyet döneminden evvel üniversite hüviyetine en çok yaklaşan, Darülfunun-u Osmani (1870), Darülfunun-u Şahane (1900) ve Darülfunun-u Osmani (1908) isimleri ile açılıp kapanan ve çoğu yabancı öğretim üyeleri ile eğitim veren, araştırma enstitülerine de sahip olan kurumlardır. Cumhuriyet sonrası, İstanbul Darülfunun’u, 1933 yılında İstanbul Üniversitesi’ne; Mühendishane-i Berri Hümayun, 1944’de İstanbul Teknik Üniversitesine dönüşmüştür. 1935-45 arasında Ankara Üniversitesinin Dil ve Tarih Coğrafya, Hukuk ve Fen fakülteleri açılmıştır. 1946 yılında ise 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu yasalasmıştır (Korkut, 1992: 72-74).

1950 sonrası ülkede yaşanan batı bölgelerine doğru hızlı göç ile hemen her bölgeden seçilen ve merkez olma potansiyeli taşıyan şehirlerde yeni üniversiteler açılmıştır. Son 20 yıldır devlet tarafından kurulan üniversitelerin büyük çoğunluğu Anadolu’daki orta ölçekli kentlerde özellikle de Karadeniz bölgesinde olmuştur. Burada amaç, bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltmak, şehirlerde başta ticaret olmak üzere ekonomik gelişmeye zemin hazırlamak, üniversitenin kurulduğu bölgeye sağladığı ekonomik getiriye ülke içinde dağıtmaktır (Sargin, 2007: 148).

1982-1992 döneminde, Antalya, Van, Edirne ve Gaziantep’te, 1992 sonrası ise her ilde bir üniversite kurulmuştur. Vakıf üniversitesi olgusu da 1992 sonrasında giderek önem

kazanmıştır. Kentlerin ileri gelen kamu kurumları ve sivil toplum örgütlerinin, kentlerinde bir üniversite kurulması yönündeki talepleri ve son dönemdeki siyasal iktidarların da bu konuya yaklaşımı sonucu, her ilimizde bir üniversite kurulmuştur. Eskişehir, Bursa, Adana, Konya, Kayseri ve Erzurum'da ikinci devlet üniversitesi; üç büyük il dışında Gaziantep, Mersin ve Kayseri gibi illerimizde de birden fazla vakıf üniversitesi kurulmuştur (Öztürk vd., 2011: 151).

Önemli birer kamu yatırımı olarak kurulan üniversiteler ile bölgeler arası dengesizlikleri azaltmak ve kuruldukları kentin merkezîyet gücünü arttırmak amaçlanmıştır. Ancak bu üniversiteler özellikle ilk kuruldukları yıllarda yeterli öğretim üyesi ve teknik donanımına sahip olmadıkları için Ankara, İstanbul ve İzmir'de bulunan üniversitelere göre daha uzun bir gelişme süreci yaşamışlardır. 1981 yılına dek üç büyük kent dışında Anadolu'nun çeşitli kentlerinde kurulmuş toplam 10 üniversitenin öğrenci ve akademik personel sayısı, tüm üniversitelerdeki öğrenci sayısının %7'sini, akademik personel sayısının %14'ünü aşmamıştır (Sargın, 2006: 140).

Samsun-İskenderun hattının batısında Marmara Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi ve Ege Bölgesi'ndeki büyük şehirlerde, öğrenci ve öğretim üyesi sayısı fazla olan üniversiteler yoğunlaşmıştır. İstanbul, Ankara başta olmak üzere İzmir ve Eskişehir'de bulunan üniversitelerin tüm diğerlerine göre öğrenci ve öğretim elemanı sayısı açısından çok önde olduğu görülür. Büyük şehirlerde kurulmuş ve sayıları her geçen gün artan vakıf üniversiteleri fakülte, öğretim üyesi ve öğrenci sayısı açısından Anadolu'da bulunan tüm üniversitelere göre küçük üniversiteler konumundadır (Sargın, 2006: 51). 2016 yılı Ocak ayı itibarıyla Türkiye'de 190 üniversite vardır. Bunlardan 76'sı vakıf, 114'ü devlet üniversitesidir (YÖK, 2016). Her ne kadar kalkınma planlarında ya da milli eğitim şuralarında açılan üniversiteler ile kalkınma farklılıklarının azalacağı iddia edilse de şu an için bu durum gerçekleşmemiştir.

2. ÜNİVERSİTELERİN KURULDUKLARI KENTLERE ETKİLERİ

Üniversitelerin kuruldukları kentlere olan etkileri, kuruldukları bölgeye, kente, üniversitenin ölçeğine göre farklılık göstermekle birlikte bu bölümde demografik, ekonomik, mekânsal, sanayi, sosyal ve kültürel etkileri başlıkları altında incelenecektir. Üniversitelerin kentlere etkisi yanında kentlerin üniversitelere olan etkileri de sorgulanmaktadır.

2.1. Demografik Etkileri

Üniversitelerin kentlerde kuruldukları zaman ilk belirgin etkileri demografik etkilerdir. Bu etki her kent ya da üniversite ölçeğine göre değişse de üniversitelerin zamanla büyümesi, öğrenci ve öğretim üyesi sayısının artması, nüfus ve göç yapısında değişimleri getirmektedir. Üniversitelerin kentlere kurulmasından sonraki süreçte yaşanan nüfus yoğunluğunun öğrenci lehine artışı, toplumsal değişimi, kentin öğrencileşmesi (studentification) olarak tanımlanmaktadır. Kentin öğrencileşmesi ne derece yoğun olursa, ders dönemi boyunca öğrencilerle kuşatılan kent, üniversitenin tatile girmesiyle terk edilmiş bir görüntü vermektedir. Üniversitelerdeki yaz okulu uygulamaları ile tatil dönemleri kısaltılarak nispeten de olsa yazları kentte bir miktar öğrenci kalmaktadır.

Türkiye'de yeni üniversitelerin kurulması kentlerin büyümesine yol açan sanayi, ticaret, turizm gibi alanlarda özellikle küçük ve orta büyüklükteki kentlerin nüfus ve göç verilerini değiştirmektedir. Kısa zamanda, binlerce öğrenciye kavuşan kentlerin nüfus artış hızı ve net göç oranları yükselmektedir. Büyük ölçekli kentlerde, öğrenci nüfusunun kent nüfusu içindeki payı sınırlı kalmaktadır. Işık'ın (2008:165-177) yaptığı araştırma sonucuna göre;

1992’de kurulan üniversitelerin buldukları kentin nüfus artış hızına olan etkileri, 1990-2000 dönemi için kentsel nüfusun artışı yönündedir. Nüfusu 100.000’in altında olan ve 1992’de üniversite kurulan Muğla, Çanakkale, Niğde, Bolu, Isparta, Kütahya ve Afyonkarahisar nüfuslarında öğrenciler önemli bir paya sahiptir.

Küçük ölçekli kentleri desteklemek adına ortaya konan kamu politikalarının bir uzantısı olarak son dönemde devlet üniversiteleri, giderek daha küçük, ekonomik açıdan zayıf ve göç veren kentlerde kurulmaktadır. 2006’da kurulan 15 üniversite de nüfusu 50.000-120.000 arası olan kentlerde kurulmuştur (Bayraktar, 2011:110; Sargın, 2006:29-30). Nüfus artışı, konut talebini, tüketiciyi, istihdamı, ulaşım kanallarına ihtiyacı, sosyal donatılara, kültürel faaliyetlere olan talebi de artırmaktadır. Ayrıca mezunlarla birlikte kentte kalanlar da işgücü arzını artırmaktadır. Kentler eğer ki eğitim için kente gelen öğrencilere iş imkânı sunamaz ise öğrencilerin geri dönüşü de kaçınılmaz olmaktadır. Eğitimli işgücü, gelişmiş kentlere göç etmektedir. Bu durumda öğrenci nüfusunun kente etkisi öğrenim süresiyle sınırlı kalmaktadır.

2.2. Ekonomik Etkileri

Türkiye’de şehircilik tarihinde, kentlerin gelişimi garnizona bağımlı görülmektedir. Büyük ve orta ölçekli Anadolu esnafının ticari vizyonu askeri garnizonların harcamasına bağımlıdır. Üniversitelerin yaygınlaşması askeriye dayalı ekonomik anlayışın yıkılmasına, ekonomik düzenin değişmesine yol açmıştır (Aktay, 2003:117). Üniversitelerin kuruldukları bölgenin yerel ekonomisine yaptığı katkılar istihdam, gelir ve harcama kalemleri altında incelenebilir. Bu katkılar da dolaysız, dolaylı ve uyarılmış istihdam ile gelir katkısı başlıkları altında toplanabilir (Çayın ve Özer, 2015:132; Atik, 1999:99).

Üniversitelerin akademik ve idari personeline yapılan ödemeler (maaş, ek ders, yolluk, döner sermaye, vd.), dolaysız gelir katkısını oluşturmaktadır. Üniversitelerin belli bir zaman diliminde akademik ve idari personel istihdam etmesi dolaysız (direkt) istihdam katkısını oluşturur. Üniversitelerin kendi personeli dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlara yaptığı ödemeler ile üniversite öğrencileri tarafından yapılan harcamalar dolaylı gelir katkısını oluşturur. Öğrencilerin kent ekonomisine dolaylı gelir katkıları üzerine yapılan araştırmalarda; Demireli ve Taşkın (2013), Kütahya’da 2010 yılında bir öğrencinin aylık ortalama 495 TL civarında harcama yaptığını ve öğrencilerin Kütahya Ekonomisine aylık ortalama 15.072.750 TL’lik bir katkı sağladıklarını, Selçuk ve Başar (2012) Kars Kafkas Üniversitesi öğrencilerinin aylık 549 TL harcadığını, bunun da ayda yaklaşık 8 milyon TL harcama toplamına ulaştığını hesaplamışlardır, Soysal vd. (2012) Kilis 7 Aralık Üniversitesi öğrencilerinin ayda 414 TL harcadığını, Akçakanat vd. (2010) Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencilerinin ayda 474 TL harcadığını belirlemişlerdir.

Üniversiteler ile öğrenci harcamaları için mal ve hizmet sağlayan üretim sektörlerinin gelişmesi ile ortaya çıkan istihdam artışı ise dolaylı istihdam katkısıdır (Çayın ve Özer, 2015:132, Görkemli, 2009:176, Erkekoğlu, 2000:214). Üniversitelerin kuruldukları kente ekonomik etkileri, hesaplanabilirliği yüksek olduğu için sonuçları en hızlı görülen etkiler arasındadır. Gerek öğrenci sayısı gerek akademik ve idari personel sayısı göz önüne alındığında üniversitelerin kent ekonomisine dolaylı veya dolaysız katkıları çok büyük olmaktadır.

Üniversitelerin kent ekonomisine dolaylı katkıları arasında sayılabilecek bir başka unsur da, üniversitelerin bölge kalkınması için yaptıkları araştırmalar, sempozyumlar ya da planlama çalışmalarıdır. Örneğin, Atatürk Üniversitesinin öncülüğünde (Çınar ve Emsen, 2001:97) Doğu Anadolu Projesi hazırlanmış, aksiyon planı çalışmaları yapılmış, konunun önemine

binaen “Doğu Anadolu’nun Kalkınması ve Dışa Açılma” teması ile “Üçüncü İktisat Sempozyumu” Erzurum’da düzenlenmiştir.

Phelps (1998) Amerika Birleşik Devletleri’nde yaptığı çalışmada üniversitelerin kuruldukları ölçek büyüklüğü ile kişisel gelir ve istihdam arası ilişkiyi araştırmıştır. Üniversite kuruluş yeri seçimi hakkında Phelps’in Amerika’da 1930-1990 arası dönemde 38 eyaletteki 1920 öncesinde kurulmuş, tamamen araştırmaya yönelik, kampüsü olan kamu üniversitelerini kapsayan ekonometrik çalışması sonucu, üniversitelerin kuruldukları bölgenin kişisel geliri üstünde anlamlı bir pozitif etkisinin olduğu ve bölgenin istihdamını olumlu şekilde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Phelps (1998:149–151) özellikle az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin geniş kentsel alanlarına üniversiteler kurarak daha fazla ekonomik fayda sağlanabileceğini iddia etmektedir. Ancak ülkemizde kurulan üniversitelerin her kentte aynı ekonomik faydayı sağladığı iddia edilemez.

2.3. Mekânsal Etkileri

Üniversiteler kuruldukları kentlerde mekânsal anlamda dönüşümleri de tetiklemektedir. Kampüs alanları çekim merkezi olup konut ve hizmet sektörleri, kampüs alanları çevresinden başlamak üzere hızla gelişmektedir. Özellikle, küçük ve orta ölçekli kentlerde üniversitelerin kurulmasından sonra, kent alanının büyümesi, kentsel fonksiyonların çeşitlenmesi ve yeni istihdam alanlarının oluşması, konut piyasasının canlanması, yurt ve pansiyon benzeri mekânların kentsel yaşam alanlarına dâhil edilmesi, yeni yerleşim alanlarının oluşması gibi kentsel alan kullanımında önemli yapısal değişimlere yol açmaktadır (Akengin ve Kaykı, 2013:523-524; Işık, 2008:128; Gürkaynak ve Kasımoğlu, 2004:156-157).

Üniversitelerin kurulmasını izleyen süreçte, yapılan çevre düzenlemesi, yeni kültürel, sportif ve eğlence mekânlarının açılması, farklı şehirlerden ve farklı kültürlerden gelen personel ve öğrencilerin yöre halkıyla ilişkileri sonucunda, kentin sosyo-kültürel olarak da gelişmesine büyük katkıları olmaktadır. Kentler, öğrenciler, öğretim elemanları ve yöre insanları için daha çekici ve yaşanabilir yerler haline gelmektedir (Gürkaynak ve Kasımoğlu, 2004:156-157; Gültekin vd., 2008:264).

Üniversitelerin kuruldukları kentlerde mekânsal olarak çok büyük etkileri olmasına rağmen bir kentleşme modeli ortaya koyabilir mi sorusuna Işık (2008) yaptığı araştırmada, Türkiye’nin değişik kentlerinde 1992 yılında kurulan 24 üniversitenin 15’ini ele alarak; üniversitelerin, bir kentleşme modeli veya nedeni olup olmadıklarına yanıt aramış ve kuruldukları kentlerin nüfus ve göç oranları üzerindeki etkilerini sorgulamıştır. Yeni kurulan üniversitelerin buldukları özellikle küçük ve orta büyüklükteki kentlerde nüfus ve göç verilerini etkiledikleri ancak kentleşme modeli oluşturmadıkları, üniversitelerin ekonomik kalkınma modeli olarak görüldükleri sonucuna ulaşmıştır.

Kentin üniversite algısını anlamaya yönelik Eskişehir’de 601 kişi ile yapılan alan araştırması sonucuna göre; katılımcıların %95,8’i üniversitenin ekonomik kalkınmadaki önemine, %89,9’u kentin çehresinin değişimindeki, %91,9’u çağdaş ve modern bir kent olmasındaki olumlu rolüne katılım göstermiştir (Taşçı vd., 2011:141). Kentin mekânsal gelişimine üniversitenin katkısı, Eskişehir özelinde olumlu değerlendirilmiştir. Isparta’da Süleyman Demirel Üniversitesi’nin kentleşmeye etkilerini inceleyen ve alan araştırmasına dayanan bir çalışmada 462 kişi ile görüşme yapılmıştır. Görüşmecilerin %70,1’i üniversitenin kentin çağdaş ve modern bir kent olmasına katkı sağlayacağına, %70’i de kentsel görünümün değişmesinde önemli katkılarının olacağına, %81,4’ü de üniversitenin kentin yaşam kalitesini yükseltmede önemli rolü olduğuna inanmaktadır (Yılmaz, 2011:10).

Smith (2008) İngiltere özelinde kentlerin öğrencileşmesinin kentsel mekâna etkisini irdelemiştir. Smith (2008:2541,2559) İngiliz kentlerinin demografik anlamda

öğrencileşmesinin ve öğrenciler açısından ortaya çıkan konut açığının kentlerde zamanla öğrenci lehine bir soylulaştırma uygulamasına dönüştüğünü ve sürdürülebilir toplumlar için bunun risk oluşturduğunu vurgulamıştır. Zaman içinde öğrencilerin yaşam alanlarının gettolaşması ile kent sakinlerinin yaşadığı yerlerin ayrışma olasılığına değinen makalede İngiliz konut ve planlama politikaları eleştirilmektedir. Türkiye’de henüz bu boyutta bir tartışma gündeme gelmese de küçük ve orta ölçekli Anadolu kentlerinin mekânsal anlamda öğrenci lehine dönüştüğü söylenebilir.

2.4. Sanayiye Etkileri

Teknoloji, inovasyon, girişimcilik üniversite ve kentler için ortak anahtar kelimelerdir. Bu terimler ayrıca sanayi ve üniversitelerin kesişim noktasını oluşturmaktadır. Üniversiteler, bünyelerindeki farklı bilim dalları, araştırma merkezleri, teknokentler, akademik personelin alan araştırmaları, envanter çalışmaları, öğrencilerin stajları vasıtasıyla kuruldukları kentlerde sanayi sektörüne destek verme kapasitesine sahiptirler. Ancak, kent yöneticilerine ya da üniversitelere kiminle çalışacağı dikte edilmediği için sanayi-üniversite işbirliği daha çok bu kurumların kendi inisiyatifine kalmış durumdadır. Kentin ekonomik gelişmesinde üniversiteler önemli rol oynarlar ancak sürükleyici olamazlar. Sürükleyici sektör genellikle katma değeri yüksek olan sanayi sektörü veya sektörleridir. Eğitimin katma değeri ise ancak uzun bir süre sonra ortaya çıkmaktadır.

Kentin gelişimi için üniversite-sanayi işbirliği çok önemlidir. Bu işbirliğinden, sanayici, üniversite ve toplum büyük faydalar sağlar. Sanayici; ileri ve uygun teknolojiler edinmesi, bilimsel eleman ve ekipman eksikliğinin giderilmesi, kaynak israfının azaltılması, maliyet ve kalite sorunlarının çözümlenmesi, verimliliğin rekabet gücünün ve kârının artırması açılarından kazançlı çıkar. Üniversite; finansal kaynaklarını artıracak, eğitimin kalitesini yükseltecek, bilimsel araştırma ortamını iyileştirecek, önemli bir görevini ve sorumluluğunu yerine getirecektir. Toplum; bir üretim faktörü olarak teknolojik bilginin artması, dışa olan teknolojik bağımlılığın azaltılması, uluslararası rekabet gücünün artırılması, sanayileşme ve ekonomik gelişmeler açısından kazançlı çıkacaktır. Sanayileşmiş, bilgi toplumu safhasına geçmiş veya geçmekte olan ülkeler, sanayi-üniversite işbirliğinin en iyi işlediği ülkelerdir (Dura, 1994:115).

Sanayi gibi katma değeri yüksek sektörlerin yer aldığı kentlerdeki üniversitelerin kent ekonomisine katkısı sanayi kuruluşlarıyla yaptığı işbirliği ölçüsünde kalmaktadır. Bu tip işbirliklerinin sonuçlarının büyük kentlerde gözlenmesi zor iken Anadolu kentlerinde saptanması daha sağlıklı olabilmektedir (Gürkan ve Karataş, 2004 aktaran Öztürk vd. 2011: 55). Orta ölçekli Anadolu kentlerinden sanayi sektörü önde olan Denizli ya da Gaziantep bu duruma örnek teşkil edebilir (Öztürk vd., 2011:155).

2.5. Sosyal Ve Kültürel Yapıya Etkileri

Anadolu kentlerinde açılan üniversiteler sıkıştırılmış toplumsal değişime ajanı işlevi görerek kentlerin uzun yıllarda yaşayabileceği değişime ivme kazandırmıştır (Vural Yılmaz ve Yılmaz, 2013:205-206). Kentin büyüklüğü, kültürel açıdan da üniversite-kent ilişkisini etkilemektedir. Büyük kentlerdeki üniversiteler yerel yaşamın odak noktası olamamakta sadece entelektüel yaşama destek olmaktadır. Büyük kentlerdeki üniversite öğrencisi yaşamı, kampüs ve kentin içindeki faaliyetlerin birleşimi iken küçük kentlerde üniversiteler kent yaşamına daha hâkim ve kentin yaşam kalitesini daha fazla etkileme şansına sahiptir (Oktay, 2007).

Üniversiteler, kütüphanesi, spor tesisleri, sosyal hizmetleri, araştırma merkezleri, STK’lar veya yerel yönetimlerle ortak projeleri, yöre halkına yönelik eğitimler, düzenlediği akademik konferanslar, çalıştaylar, kongreler, açık oturumlar, öğrenci kulüplerinin etkinlikleri, varsa

radıoları veya televizyonları ile kuruldukları kentlerin sosyal ve kültürel yapısını etkilerler. Üniversitelerde, Erasmus ve Farabi gibi akademik değişim programları vasıtasıyla, Anadolu kentlerine ulusal ve uluslararası öğrenci hareketliliği kapsamında farklı kültürlere mensup öğrenciler de gelmektedir. Kent kültürünün renklenmesi adına bunlar olumlu gelişmelerdir.

Üniversiteler, toplumsal değişim ve kalkınmada nicelik ve nitelik bakımından da önemli katkılar sunarlar. Bu katkılar arasında; fırsat eşitliği yaratma, nitelikli insan gücü yetiştirme, lider yetiştirme, girişimci sınıfı geliştirme, teknolojiyi geliştirme, tasarruf eğilimini etkileme, gelir dağılımını etkileme ve milli birliği sağlama sayılabilir (Akengin ve Kaykı, 2013:503). Bu katkılar kolaylıkla belirlenebilen katkılar olmamakla birlikte toplumun gelişmesi için büyük önem arz eden unsurlardır.

Üniversiteler, toplumsal amaçlı sosyal projelerde farklı yerlerden eğitim almak amacıyla gelen yetenekli ve enerjik gençleri, değerlendirerek hem öğrencilerin yeteneklerini geliştirmesine, hem üniversitenin toplumla uyum sağlamasına hem de sosyal problemlerin aşılmasına yardımcı olabilir (Goddard, 2011:28). Ayrıca, kentin genç sakinleri, üniversite öğrencileri ile mekânsal anlamda en çok karşılaşan ve kültürel anlamda öykünme yaşayabilecek gruptur (Vural Yılmaz ve Yılmaz, 2013:213). Doğru yönlendirmeye hem kentin genç sakinleri hem de üniversite öğrencileri kendileri ve kentin gelişimine katkıda bulunabilirler.

Borland vd. (2000:19), Melbourne özelinde üniversitelerin kent kültürü ve sosyal hayatı üzerindeki etkilerini tartışmıştır. Tahmin ve tarifinin zorluğunu belirterek, üniversitelerin yarattığı sosyal faydaların birçok değişkenin etkileşiminde oluşan, bireylerin kişisel faydalarını direkt içermeyen ya da araştırma sonucu olmayan etkiler i) bilginin yayılmasında üniversite mezunlarının etkinliği, ii) üniversiteler tarafından oluşturulan kültürel ve sosyal standartların sosyal altyapıyı geliştirmesi, bunun da toplum ve ekonominin uyumunu desteklemesi, iii) farklı ülkelerden gelen birey ve grupların birbiriyle etkileşimiyle aralarında ticari, sosyal ve kültürel fırsatlar gelişmesi, iv) kamu politikalarına katılımı geliştirmesi olarak tarif etmiştir.

3. PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİNİN DENİZLİ KENTİNE ETKİLERİ

Denizli, Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar olan sürede pek çok anlamda değişmiştir. 1970 sonlarından itibaren kentler hiyerarşisinde yerini yükseltmiştir. Denizli'nin gelişiminde ve kentsel kimliğinin oluşmasında sanayileşmenin önemli katkısı olmuştur³. 1973 sonrası Denizli'nin Kalkınmada Öncelikli Yörelere kapsamında değerlendirilmesi ve teşviklerden faydalanması sanayileşmenin gelişmesinde, ihracatın artmasına, karayolları üzerinde fabrikaların çoğalmasına, kentin yoğun göç almasına neden olmuştur. 1970'li yıllarda başlayan sanayi atılımı, kentte büyük dönüşümlere yol açmıştır. Denizli 1980 sonrası liberal ekonomi politikalarının etkisinde kalmıştır. 1990'lı yıllar ile kent küreselleşmenin etkilerini hissetmeye başlamıştır. Küresel üretim zincirlerine tekstil ve mermer sektörü ile bağlanan kentte sanayileşmenin mekânda yayılması, hizmet ve ticaret sektörlerindeki gelişmeler kentsel mekânı yoğun etkileyen faktörler olmuştur (Savaş Yavuzçehre, 2013: 206-207).

1982 yılında Denizli Eğitim Yüksekokulu ve Denizli Mühendislik Fakültesi 9 Eylül Üniversitesine bağlanmıştır. PAU'nin ilk nüveleri bu fakülteler olmuştur. 1985 sonrası kentte üniversite kurulmasına dair oluşumlar başlamıştır. 1987 senesinde dönemin valisi Necati

³ Denizli Sanayisi kent için o kadar ön plandadır ki, yapılan bir araştırma sonucu yayımlanan Kentler ve İlgeler adlı eserde, Denizli'nin simgesi olarak herkesin tahmini olabilecek horoz yerine, Buldan dokumacılığı ve el işleri gösterilmiştir (Oğuz ve Özkan, 2004:6-9).

Bilican'ın öncülüğünde 40 kurucu üye ile Denizli Yüksek Öğrenim Vakfı ve aynı yıl Tıp Fakültesi 9 Eylül Üniversitesi bünyesinde kurulmuştur. Vakfın da büyük uğraşları sonucunda PAU, 11/7/1992 tarih 3837 sayılı Kanun ile kurulmuştur. Denizli'de üniversite, diğer Anadolu kentleriyle karşılaştırılınca nispeten geç kurulmasına rağmen, kent halkının desteğini de arkasına alarak 24 yılda hızla yapılanmış 3 yüksekokul, 15 fakülte, 9'u farklı ilçelerde yer alan 12 meslek yüksekokulu ve 5 enstitüye ulaşmıştır. 1992'den itibaren kente farklı açılardan etkileri olan PAU çalışmada, demografik, ekonomik, mekânsal, sanayi ile sosyal ve kültürel etkileri çerçevesinde tartışılacaktır.

3.1. Demografik Etkileri

PAU ailesi 53.489 öğrenci, 1.964 akademik personel, 1.553 idari personelden oluşmaktadır. PAU, sözleşmeli (22), geçici (21), 31. Madde (115) ya da daimi işçiler (13) dışında üniversite bünyesinde hizmet alımı sözleşmesi ile çalışan 1772 şirket elemanı da eklenince toplam 58.949 kişiden oluşmaktadır (Pamukkale Üniversitesi, 2016). Açıldığı yıl 2.592 olan öğrenci sayısının 24 yılda 50 bini aşması PAU'nün ne derecede hızlı büyüdüğünü göstermektedir. PAU öğrencilerinin kent nüfusuna oranının belirlenmesi aşamasında, kayıtlı tüm öğrencilerin kente taşınıp taşınmama durumu, taşınanların da ikametgâhını taşıma ya da taşımama olasılığı⁴ araştırmanın sınırlılıklarından birini teşkil etmiştir. Ayrıca, Denizli'de PAU kurulmadan evvel 1990'da Eğitim ve Mühendislik Fakülteleri ile Meslek Yüksek Okulu kurulduğu için kentte üniversitenin nüfus üzerindeki etkilerini belirlemek zorlaşmaktadır.

PAU'nün Denizli kentsel alanında yarattığı nüfus artışı hem nicel hem de nitel açıdan değerlendirilirse; yaklaşık 59 bin kişilik PAU ailesi 978.700 nüfuslu Denizli il nüfusunu hem nicel hem de nitel açıdan olumlu etkilemektedir. Ocak 2016 itibariyle PAU'ni tercih eden öğrencilerin 13.728'i (%25,66'sı) Denizlili olup, bölgelere göre bakıldığında % 49,46'sı Ege Bölgesinden gelmektedir. Kalan öğrencilerin dağılımı ise sırasıyla, Akdeniz Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi, Karadeniz Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi, Marmara ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi şeklindedir (Pamukkale Üniversitesi, 2016). Öğrenci nüfusunun %75'inin şehir dışından gelmesi kentin demografik verilerine nicel anlamda olumlu yansımaktadır. Farklı yörelerden eğitim amaçlı göç eden gençlerin kent halkıyla etkileşimi, nüfusu nitel açıdan da olumlu etkilemektedir.

Denizli, sanayi kenti kimliği ön planda olduğu için Eskişehir gibi bir öğrenci kenti olarak anılamaz. Ancak Denizli ilinin nüfusunun artışında ekonomik faktörler ve sanayi ön planda olsa da üniversitenin kurulması nüfus artış hızına ve göç oranlarına etki etmektedir. Denizli'nin gelişmesinde her ne kadar sanayi, ticaret, turizm daha çok yer tutsa da üniversite de kentin gelişiminde önemli bir aktör olarak rol almaktadır.

3.2. Ekonomik Etkileri

1980 sonrası dönemde Denizli sanayisi, tekstil, elektrik-elektronik, demir, demir dışı metaller, jeotermal enerji, seracılık ve turizm sektörlerine bağlı olarak hızla büyümüştür. Denizli sanayisini ilgilendiren ilgili sektörlerle yönelik araştırmalar PAU'de akademisyenlerin odaklandığı öncelikli konulardır. Sanayi Odası, Ticaret Odası, Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü ve PAU ortaklığında araştırma projeleri ve sempozyumlar düzenlenmektedir (Pamukkale Üniversitesi, 2013:51).

PAU'nin yerel ekonomiye katkılarını belirlemek adına istihdam, gelir ve harcama kalemlerine bakılırsa, 2014 Sayıştay Denetim Raporu (sayistay.gov.tr, 2015) verilerine göre

⁴ Konuyla ilgili 2016 Ocak ayında Denizli Büyükşehir Belediyesi üniversite öğrencilerinin ikametgâhını Denizli'ye taşıması kampanyası başlatmıştır (<http://www.dedahaber.com/ikametgahini-tasi-biletleri-kap-1/#sthash.mV3cqqQS.dpbs>, 18.1.2016).

dolaysız gelir katkısı olarak değerlendirilebilecek 2014 yılı içinde PAU'nin akademik ve idari personeline yapmış olduğu ödemeler (maaş, ek ders, yolluk, döner sermaye, vs) 139.934.185 TL'dir. Dolaysız (direkt) istihdam katkısı olarak 2014 yılında PAU; 1.964 akademik personel, 1.553 idari personel, 1.943 farklı statülerde işçi istihdam etmiştir. Dolaylı gelir katkısı olarak, PAU'nin kendi personeli dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlara yaptığı ödemeler 2014 için 24.905.510 TL Mal Ve Hizmet Alım Giderleri, 5.772.067 İlk Madde ve Malzeme Giderleri, 24.834.238 TL Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri olmak üzere toplam 55.511.815 TL'dir. 2014 yılında PAU giderler toplamı 211.721.185 TL'dir. PAU öğrencilerinin yaptığı harcamalar ya da PAU'nin dolaylı istihdam katkısını oluşturan PAU ile öğrenci harcamaları için mal ve hizmet sağlayan üretim sektörlerinin gelişimiyle ortaya çıkan istihdam artışını net olarak hesaplamak hemen hemen imkânsızdır.

PAU ile Denizli'ye gelen büyük ve genç nüfus kitlesi, kentin tüketim kalıplarını etkilemiştir. Mevcut işkollarının gelişmesi yanında daha evvel olmayan birçok ekonomik faaliyet (apart, kafeler, eğlence mekânları, vb.) de görülmeye başlamıştır. Kentte bulunan beş alışveriş merkezinin kurulmasında ve işlerliğinde de PAU'nin dolaylı etkisi vardır.

PAU'nin kente ekonomik etkileri kadar Denizlili işadamları ve hayırseverlerin de üniversiteye katkıları önemli boyutlardadır. PAU'nin kuruluşundan bugüne hayırseverlerin desteği büyüktür. Yüksek Öğrenim Vakfı üyesi Mesut Aygören'in aktardığı üzere, PAU Kınıklı yerleşkesi içinde inşa edilen araştırma hastanesi için Yüksek Öğrenim Vakfı 11 milyon lira para toplamış, hastane içindeki tüm odaları da isimlerini vermek kaydıyla hayırseverlerin tefrişi için çaba göstermiştir. Bazı hayırseverler de isimlerini taşıması koşuluyla, hizmet bloklarını, onkoloji hastanesi, psikiyatri hastanesi, kültür merkezini inşa ve tefriş etmişlerdir (Türktaş, Yılmaztürk, 2015:21-22).

3.3. Mekânsal Etkileri

PAU'nin kent mekânına ilk etkisi belki de öğretim üyeleri için yapılan lojmanlardır. Kuruluş sonrası PAU'de eğitim veren öğretim üyeleri kente gününbirlik gelip döndüğü için ilgili Vakıf öncelikle öğretim üyelerine lojman yapımına gitmiştir. Vakıf üyesi Mehmet Ünal'ın aktardığına göre kumu, çimentosu, demiri hibe alınarak tüm Denizli halkının seferberliğinde 10 lojman yapılmıştır. Lojmanlar yetersiz gelince Mimar Sinan Caddesi üzerinde hibe edilen 1.450 m² kapalı alanı olan 7 katlı bina kamu desteği alınmadan yine Denizli halkının desteği ile bitirilmiştir (Türktaş ve Yılmaztürk, 2015:20-28). Bugün, Pamukkale Üniversitesi, Denizli il merkezinde üç, çeşitli ilçelerde dört olmak üzere toplam yedi yerleşkeye sahiptir. Ana yerleşke 1.500 dönüm alana kurulu Kınıklı Yerleşkesinde fakülteler, yüksekokullar, enstitüler ve sosyal tesisler bulunmaktadır. Bekilli, Çivril, Honaz, Buldan ilçeleriyle Denizli Çamlık ve Albayrak yerleşkesinde de meslek yüksekokulları, yüksek okullar ve fakülteler bulunmaktadır (pau.edu.tr, 2016). PAU'nin ilk olarak İncilipınar yerleşkesi (şu an kullanılmamaktadır) Çamlık yerleşkesi, sonrasında Kınıklı ve Albayrak yerleşkeleri çevresi kent içinde cazibe merkezi haline gelmiştir. Denizli'nin gelişim yönü bu alanlara doğru olmuştur. Kurulduğu dönem, kentin bittiği noktada yer alan Kınıklı yerleşkesi bugün kent içinde kalmıştır. Yerleşke özelinde kentin genişlemesine hizmet etmiştir. PAU'nin Denizli kentsel mekânına etkisi hayli fazla olmuştur.

Yılmaz'ın (2011:10) tarif ettiği sürece uygun olarak Denizli öncelikle konut ve barınma odaklı alanlarda öğrencilemiştir. 53 bin öğrenciye sahip Denizli'de Kredi Yurtlar Müdürlüğüne bağlı 3.020 kişilik erkek, 4.151 kişilik kız öğrenci yurdu vardır (kyk.gov.tr, 2016). Devlet yurduna yerleşemeyen 46.338 öğrenci konut açığına düşmektedir. Denizli'de öğrencilerin konut ihtiyacı kiralık ev ya da apartlar vasıtasıyla karşılanmaktadır. 2004 sonrası apart inşasında patlama olmuştur. Normal daire inşaatının çok altında maliyetle inşa edilen

ya da satılan apartların kirası dairelerden daha yüksek olduğu ve müşterisi de hazır olduğu için yatırım aracı olarak çekicidir. Öğrenci apartları Denizli’de o derecede yaygınlaşmıştır ki birçok farklı sektörden işadamları, yatırımcılar bu alana yatırım yapmaktadır. Merkez Kınıklı kampüsü çevresinde yoğunlaşan Kınıklı, Asmalıevler, Bağbaşı, Çamlaraltı semtlerindeki apart sayısı net olarak bilinmemektedir. Kentin özellikle Kınıklı Kampüsü çevresinde apartların yanı sıra marketler, kafeler, banka ATM’leri, kuaförler, kırtasiyeler, fotokopiler, otobüs firmalarının yazıhaneleri, ev yemekleri restoranları, outlet mağazaları, pastaneler gibi ekonominin girdi kaynağı olarak görülen öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap veren sektörlerde hızlı bir gelişim yaşanmıştır.

PAU 500 yataklı araştırma uygulama hastanesi, bünyesindeki poliklinik ve yataklı servisleri ile bir bölge hastanesi rolü üstlenmiştir. Kınıklı Kampüste yer alan hastane, medikal, eczane, optik gibi sektörler tarafından çevrelenmiştir. Gerek öğrenci gerek hasta yoğunluğu bölgede iş saatleri içinde park sorunu ve trafik yaratmaktadır. Bölge, ileriki yıllarda da sağlık sektörü açısından öncelikli yatırım alanları içinde olacak görünmektedir PAU’nin tüm mekânsal etki ve gelişimi düşünüldüğünde, kent içinde yer alan yerleşkesinin hem avantaj hem de dezavantajlarını yaşamaktadır.

3.4. Sanayiye Etkileri

PAU, faaliyetlerini şekillendirirken Denizli’deki dış paydaşların beklentilerine de önem vermektedir. Sanayi sektörü de bu paydaşlardan biridir. PAU kurumsal gücü ile Denizli sanayisinin gelişimine sanayi sektörü ile ortak paylaşım ortamları yaratarak katkı sağlamaktadır. PAU bünyesindeki farklı bilim dalları, Teknokenti, akademik personelin yaptığı alan araştırmaları, sanayi envanteri çalışmaları ya da öğrencilerin stajları vasıtası ile Denizli sanayi sektörüne destek olmaktadır. PAU, sanayi sektöründe çalışanlara hizmet içi eğitimler, PAU Sürekli Eğitim Merkezi vasıtasıyla da sertifika programları da vermektedir. Denizli sanayisinde önemli bir problem olan ara eleman yetiştirme sıkıntısı, açılan meslek yüksekokulları ile nispeten giderilmiştir.

Kentteki sanayi yatırımlarının çoğunluğunu tekstil ve mermer sektörü oluşturduğu için bilgi temelli, yenilikçi (innovative) sanayi yatırımı azınlıktadır. İnovasyon konusunda sanayici kesvelli olmasına rağmen bilgili değildir. Üniversitenin işyerlerini laboratuvar olarak kullanacağı organizasyonlar oluşmamıştır. Denizli Ticaret Odası, Denizli Sanayi Odası, Denizli Ticaret Borsası ve Denizli Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği ile PAU ortaklığında Kınıklı yerleşkesinde kurulan Pamukkale Teknokent bu açığı kapatmak adına önemli bir girişim olmuştur. Sanayi üniversite işbirliğini geliştirmek ve Ar-Ge gücüne ve teknoloji yeteneğine katkı sağlamak, uluslararası işbirliğini teşvik etmek, yeni şirket kurulmasını desteklemek açısından Pamukkale Teknokent önemli bir role sahiptir.

PAU, yeni teknoloji üretilmesine, üretilen bu teknolojilerin topluma aktarılmasının teşvik edilmesine ve teknoloji transfer mekanizmaların geliştirilmesine; bölgedeki sanayi sektörünün teknoloji üreten ve ihraç eden, üniversiteler ile etkin bir işbirliği içinde olan ve rekabet gücü yüksek bir yapıya dönüştürülmesine katkıda bulunmak amacıyla Üniversite-Sanayi İşbirliği Uygulama ve Araştırma Merkezi’ni kurmuştur; ancak bu Merkez çok faal değildir. Öğretim üyeleri, Sanayici İşadamları Derneği, Genç İşadamları Derneği ve diğer STK’ların Güney Ege Kalkınma Ajansı’ndan ya da farklı kurumlardan destek almak üzere hazırladıkları projelerde danışman ya da paydaş olarak yer almaktadır. Yapılan ya da yapılacak her tür girişime rağmen, Denizli sanayisi, PAU kuruluşu öncesinde rüştünü ispatlamış olduğu için kentin sanayideki başarısı üniversiteye biçilemez. PAU’nin sanayiye olan etkisi, emlak piyasası ya da hizmet sektörü ile karşılaştırıldığında çok küçük kalmaktadır.

3.5. Sosyal ve Kültürel Yapıya Etkileri

PAU'nin Denizli kent merkezine çok yakın olması hatta kentte bir merkez yaratması sonucu üniversite–kent ilişkisi güçlenmiştir. Bu etkileşim sosyal ve kültürel alanda da kendini göstermektedir. Üniversite kent içindeki konumu itibariyle kent mekânlarını aktif olarak kullanırken kent halkı da özellikle Kınıklı yerleşkesi içindeki rekreasyon alanlarından, üniversite mensupları kadar sosyal tesislerden faydalanabilmektedir. PAU Kınıklı Yerleşkesi kamuya açıktır. PAU, kendi sınırları içindeki etkinliklerden gerek internet sitesindeki duyurular gerekse kampüs çevresi ve kentin işlek caddelerine asılan afişlerle halkı bilgilendirmektedir.

PAU, kongre kültür merkezi ile devlet tiyatrosu temsilcilerine ev sahipliği yapan Hasan Kasapoğlu Kültür Merkezi ve çeşitli fakültelerde yer alan konferans salonları ile kentte gerçekleştirilecek kongre, tiyatro, konser ve diğer bilimsel ve kültürel etkinliklerin önemli bir kısmına ev sahipliği yapmaktadır. Bilimsel toplantılar açısından, PAU, alanında uzman kişilerin, başarılı iş adamlarının veya kamu yöneticilerinin davetli olarak katıldığı konferanslar; Denizli ile ilgili yazılan tezler, yapılan alan araştırmaları, sempozyumlar, sanatsal sergiler ile de Denizli kültürel yapısına katkıda bulunmaktadır. 2015 yılında PAU'de 22 konferans, 11 sempozyum, 9 konser, 8 panel, 6 proje sunumu, 5 seminer, 4 kongre, 3 çalıştay, 2 kurs, 2 sergi, 2 gösteri, 1 açık oturum düzenlenmiştir.

Kültürel ve sosyal aktiviteler olarak, PAU'nin kendi bünyesinde hazırladığı, Mayıs ayında düzenlenen bahar şenlikleri kapsamındaki etkinlikler Denizli halkının da katılımına açıktır. PAU, yerleşkesi içindeki tiyatro, konser, seminerler gibi aktiviteler için fiziksel mekânlarının kapılarını öğrencileri, personeli kadar Denizli halkına da açmaktadır. Öğrenci ve halkı biraraya getiren aktiviteler düzenlenmektedir. Farklı kültürlere mensup, ülkenin farklı bölgelerinden gelen öğrencilerin, öğretim üyelerinin veya idari personelin kentin kültürel yapısına katkıları da bulunmaktadır.

PAU'nin kendine ait televizyon ya da radyosu yoktur. Bu durum üniversitenin kent kültürüne katkısı açısından olumsuz bir durumdur. Ancak, yerel kanallarda PAU öğretim üyeleri gündeme dair yorumları ya da kamu politikalarını analiz etmesi, bilimsel araştırma sonuçlarını paylaşması yoluyla halkın kültürel birikiminin artmasına, merkezi hükümetçe alınan kararları yorumlamasında ya da anlamasında, kamuoyu oluşmasında yardımcı olmaktadır.

SONUÇ

Kentleri biçimlendiren birçok unsur olmasına rağmen son yıllarda üniversiteler de bu kurumlar arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Bugün, Türkiye'de her kentte bir üniversite vardır. Üniversitelerin, kentin gelişim ajanları olarak rol oynaması beklenmektedir. Üniversitelerin kente olan etkileri büyük kentlere nazaran küçük kentlerde daha çok hissedilmektedir. Özellikle Anadolu kentlerinde kurulan üniversitelerin kente etkisi önemli boyutlardadır. Kentte ilk olarak demografik ve ekonomik etkileri hissedilen üniversiteler, zamanla kuruldukları kentin istihdam yapısını, konut, sağlık olanaklarını, fiziki altyapısını, sosyal ve kültürel yapısını, dolaylı olarak yaşam kalitesini etkilemektedir.

PAU, personeli ve öğrencileri ile Denizli'nin demografik yapısına hem nicel hem nitel olarak olumlu katkıda bulunmaktadır. Denizli ilinin nüfusunun artışında ekonomik faktörler ve sanayi ön planda olsa da üniversitenin kurulması nüfus artış hızını ve göç oranlarını etkilemiştir. PAU, gerek istihdam yaratma yoluyla gerekse gider ve gelirleri ile kent ekonomisinde önemli bir aktördür. Mekânsal anlamda PAU, Denizli kentsel mekânında

büyük etkilerde bulunmuştur. Öğrenciler için yeterli yurt olmaması apart sektörünü doğurmuştur. Orta ölçekli bir Anadolu kenti olan Denizli'nin mekânsal anlamda özellikle kampüs çevresinde öğrenci lehine dönüştüğü söylenebilir. Kınıklı Kampüs çevresi farklı hizmet sektörlerinin temsilcisi işyerleri tarafından kuşatılmıştır. Albayrak ve özellikle Kınıklı Kampüs bölgeleri kent içinde cazibe merkezi niteliğindedir. Zaman içinde kent merkezinde kalan PAU, Denizli kentinde rekreasyon imkanları, spor tesisleri, devlet tiyatrosu, konferans salonları ile kamusal alan işlevi görmektedir. Üniversite imkânlarından, öğrenciler kadar isteyen tüm kent halkı da faydalanabilmektedir. PAU, düzenlediği akademik ve kültürel etkinlikler, halka açık kampüs alanı, kültür merkezi, tiyatro sahneleri, konferans salonları, rekreasyon alanları ile kentin ve kentlinin sosyal ve kültürel birikimine ciddi katkılar sağlamaktadır. Kentin sanayideki başarısı PAU'ye pek bağlı değildir. PAU, bir sanayi kenti olan Denizli kentinin gelişmesinde sürükleyici değil ama tamamlayıcı rol oynamıştır. Denizli, Eskişehir ve Isparta gibi bir üniversite kenti olarak anılmamaktadır.

PAU, bugün her anlamda Denizli kenti için önemli bir aktör konumundadır. Kentin kalkınmasında önemli rol oynayan ve hızla büyüyen bir üniversitedir. Denizli'ye özgü olarak, PAU'nin kente etkisi kadar kentin ve kentlinin de kuruluşundan bugüne PAU'ye katkısı hayli büyük olmuştur. PAU'nin kısa sürede hızlı büyümesinde ve altyapısını oluşturmasında bu etki çok net görülmektedir.

Denizli ve belki de diğer Anadolu kentlerinin daha iyi birer üniversite kenti olmaları için getirilebilecek öneriler şunlardır; i) Üniversite kurulan kent halkının, öğrencileri ekonomik girdi kaynağı olarak görmemesi, öğrencileri kentlerine gelen birer misafir olarak görmeleri, ii) kente gelen öğrenciler için öncelikle barınma imkânlarının sağlanması, hayırseverlerin de katkıları ile Kredi ve Yurtlar Kurumuna bağlı yurtların artırılması, iii) barınma sorununa çözüm olarak gelişen apart sektörünün kontrol altına alınması en azından kiraları hakkında öğrenci lehine düzenlemelere gidilmesi, iv) üniversitelerin kente ekonomik katkıları ön plana çıkarılmadan üniversitelerin bilim üretmek adına kurduklarının unutulmaması, v) üniversite personelinin sanayi alanlarını laboratuvar olarak kullanmalarının teşvik edilmesi, vi) belediyelerin kenti açık bir laboratuvara çevirip üniversitenin kente daha fazla katkıda bulunabilmesi için elindeki imkânları ve verileri paylaşması, vii) sanayi ile işbirliği noktasında üniversitelerin daha aktif olması, viii) üniversite öğrencilerinin sosyal sorumluluk projelerinde yer verilerek suretiyle kente katkı sağlamaları adına yol gösterilmesi, ix) kentin üniversite sonrası yaşanan mekânsal dönüşümünde öğrenci lehine düzenlemeler yapılırken kent halkı ve yerel değerler unutulmaması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AKÇAKANAT, T., ÇARIKÇI, İ. ve DULUPÇU, A. (2010). "Üniversite Öğrencilerinin Buldukları İl Merkezine Ekonomik Katkıları ve Harcama Eğilimleri: Isparta 2003-2009 Yılları Örneği". SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22: 165-178.
- AKENGİN, H. ve KAYKI, A. (2013). "Şehirleşme Üniversite İlişisine Bir Örnek: Gazimağusa", Marmara Coğrafya Dergisi, 28: 501-525.
- AKTAY, Y. (2003). "Üniversiteden Multiversiteye Taşra-Merkez", Toplum ve Bilim Dergisi, İstanbul İletişim Yayınları, 97: 93-122.
- ARSLAN, H. (2014). "Çankırı Karatekin Üniversitesinin Kente Ekonomik Katkısı Ve Öğrenci Harcamalarının Farklı Değişkenler Açısından Analizi", Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2: 114-127.

- ATİK, H. (1999). “Üniversitelerin Yerel Ekonomiye Katkıları: Teori ve Erciyes Üniversitesi Üzerinde Bir Uygulama”, Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 15: 99-110.
- BAYRAKTAR, N. (2011). Kent Kültürüne İlişkin Kamuoyu Oluşturulmasında Üniversitelerin Rolü, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- BERBER, M. (1994). “Karadeniz Bölgesinde Eğitim Planlaması: Entegre Üniversite Sistemi”, 4. Ulusal Bölge Bilimi/Bölge Planlama Kongresi, Trabzon, 16-17 Haziran 1994.
- BİLGİNOĞLU, M. A., ATİK H., TÜRKER, O., PAMUK, Y. ve DÜZGÜN R. (2002). Erciyes Üniversitesi'nin Kayseri İlinin Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Yapısına Etkileri, Erciyes Üniversitesi Yayınları, No: 135, Kayseri.
- BORLAND, J., DAWKINS, P., JOHNSON, D. and WILLIAMS R. (2000). “Returns to Investment in Higher Education The Melbourne Economics of Higher Education Research Program Report No. 1, Report to the Vice Chancellor”, The University of Melbourne, <https://melbourneinstitute.com/downloads/reports/rihe.pdf>, 20.12.2015.
- ÇALIŞKAN, Ş. (2010). “Üniversite Öğrencilerinin Harcamalarının Kent Ekonomisine Katkısı: Uşak Üniversitesi Örneği”. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 9 (31):169-179.
- ÇAYIN, M. ve ÖZER, H. (2015). “Üniversitelerin İl Ekonomisine Katkısı ve Öğrencilerin Tüketim Yapısı: Muş Alparslan Üniversitesi Örneği”, Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2: 131-147.
- ÇINAR, R. ve EMSEN, Ö. S. (2001). “Eğitim ve İktisadi Gelişme: Atatürk Üniversitesi'nin Erzurum İl Ekonomisi ve Sosyal Yapısı Üzerindeki Etkileri”, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 15 (1-2): 91-104.
- DALĞAR H., TUNÇ H. ve KAYA M. (2009). “Bölgesel Kalkınmada Yükseköğretim Kurumlarının Rolü ve Bucak Örneği”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1: 39-50.
- DEMİRELİ, C. ve TAŞKIN, E. (2013). “Üniversite Öğrencilerinin Buldukları Şehre Ekonomik Katkıları: Kütahya İl Merkezi Örneği”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 37: 321-328.
- DURA, C. (1994). “Üniversite-Sanayi İşbirliği Üzerine Bir Deneme”, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt: 49, 3-4: 101-117, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/465/5318.pdf>, 4.11.2015.
- ERGUN, C. (2014). Üniversite ve Kent İlişkisi Üzerine Görüşler: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Örneği, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Eylül 2014, Sayı 31, 216 – 237.
- ERKEKOĞLU, H. (2000). “Bölge Üniversitelerinin Yerel Ekonomiye Katkıları: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği”. Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 16: 203-210.
- GODDART, J. (2011). “Connecting Universities to Regional Growth: A Practical Guide, European Union Regional Policy”, http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/documents/10157/0/universities2011_en.pdf, 17.12.2016.

- GÖRKEMLİ, H. N. (2009). "Selçuk Üniversitesi'nin Konya Kent Ekonomisine Etkileri". Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22: 169-186.
- GÜLTEKİN, N., ÇELİK, A. ve NAS, Z. (2008). "Üniversitelerin Kuruldukları Kent'e Katkıları", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar-2008, 24: 264-269.
- GÜRKAYNAK, M. R. ve KASIMOĞLU, M. (2004). "Türkiye'de Üniversite-Komşu Çevre Etkileşimi: İşbirliği İçin Bir Ön Çalışma", Amme İdaresi Dergisi, 3 (37): 147-162.
- IŞIK, Ş. (2008). "Türkiye'de Üniversitelerin Kentleşme Üzerine Etkileri", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(10): 159-181.
- KARATAŞ, M. (2002). Üniversitelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmedeki Rolü ve Önemi: Muğla Üniversitesi Örneği, Doktora Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- KORKUT, H. (1992). "Türkiye'de Üniversite Açma Politikası", Amme İdaresi Dergisi, 4 (25): 69-91.
- OKTAY, D. (2007). "Üniversite Kent İlişkisi", <http://www.yapidergisi.com/makaleicerik.aspx?MakaleNum=25> 31.12.2015.
- ÖZER, H., AKAN, Y. ve ÇALMAŞUR, G. (2010). "Atatürk Üniversitesi Öğrencilerinin Gelir-Harcama İlişkisi" Cumhuriyet Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 11 (1): 231-249.
- ÖZTÜRK, S., TORUN, İ. ve ÖZKÖK, Y. (2011). "Anadolu'da Kurulan Üniversitelerin İllerin Sosyo-Ekonomik Yapılarına Katkıları", Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16(8): 145-158.
- PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ (2013). "Pamukkale Üniversitesi Stratejik Plan 2014-2018", <http://www.pau.edu.tr/stratejikplanlama/tr>, 29.11.2015.
- PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ (2015). "Sayılarla PAÜ", <http://www.pau.edu.tr/pau/tr/sayilarlaPAU>, 29.11.2015.
- PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ (2016). "Genel Kurumsal Veriler", <https://kdm.pau.edu.tr/GenelKurumsalVeriler.aspx>, 3.1.2016.
- PHELPS, R. (1998). "The Effect Of University Host Community Size on State Growth", Economics Of Education Review, Vol 17: No 2, 149-158.
- SARGIN, S. (2006). Üniversiteler-Şehirleşme Üniversitelerin Şehirleşmeye Etkileri, Fakülte Kitabevi, Isparta.
- SARGIN, S. (2007). "Türkiye'de Üniversitelerin Gelişim Süreci Ve Bölgesel Dağılımı", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(3): 133-150.
- SAVAŞ YAVUZÇEHRE, P. (2013). "Küreselleşmenin Artan Etkisinde Denizli", İdealkent Kent Araştırmaları Dergisi, Küreselleşme ve Anadolu Kentleri, 8: 200-228.
- SELÇUK, G. ve BAŞAR, S. (2012). "Kafkas Üniversitesi Öğrencilerinin Harcamalarının Kars İli Ekonomisine Katkısı" Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3 (4): 89-106.
- SMITH, D. (2008). "The Politics of Studentification and '(Un)balanced' Urban Populations: Lessons for Gentrification and Sustainable Communities?", Urban Studies, 45(12): 2541-2564.

- SOYSAL, A., BAKAN, S., ÖZÇALICI, M., KAYMAZ, Y. ve SÖYLEMEZ, C. (2012). “Kilis 7 Aralık Üniversitesi Öğrencilerinin Kilis Ekonomisine Katkısı: 2011-2012 Eğitim-Öğretim Yılı Örneği”, Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 24: 261-276.
- T.C. SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI (2015). “Pamukkale Üniversitesi 2014 Yılı Sayıştay Denetim Raporu” http://www.sayistay.gov.tr/rapor/kid/2014/%C3%96zel_B%C3%BCt%C3%A7eli_%C4%B0dareler-A/PAMUKKALE%20%C3%9CN%C4%B0VERS%C4%B0TES%C4%B0.pdf, 19.1.2016.
- T.C. YÜKSEK ÖĞRENİM KREDİ YURLAR KURUMU (2016). “Bölge Yurt Listesi”, <https://www.kyk.gov.tr/web/Yurtkur/bolgeIIYurtListesiGetir.do?bolgeKodu=15&IKodu=>, 19.1.2016.
- TASÇI, D., GÖKALP, E., KUMTEPE, E. G., KUMTEPE, A. T. ve TOPRAK, E. (2011). “Kentün Üniversite Algısı: Anadolu Üniversitesi ve Eskişehir Örneği”, Amme İdaresi Dergisi, 2(44): 131-146.
- TÖSTEN, R., ÇENBERLİTAŞ, İ. ve GÖKOĞLAN, K. (2013). “Dicle Üniversitesi Öğrencilerinin Harcama Analizi ve Diyarbakır Ekonomisine Katkısı”, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5 (10): 90-114.
- TUGAY, O. ve BAŞGÜL, N. (2005). "Üniversite Öğrencilerinin Yöre Ekonomisine Katkıları: Burdur'da Bir Araştırma", I. Burdur Sempozyumu 16-19 Kasım: 1020-1031.
- TUĞCU, C. T. (2003). “Üniversitelerin Yerel Ekonomik Faaliyet Hacmine Katkıları: Nevşehir Örneği”. <http://biriyilik.110mb.com/resim/images/nrbbxjf7v32i489yk53.doc>, 18.03.2011.
- TÜRKTAS, M. ve YILMAZTÜRK, S. (2015). Denizli'ye Gönül Verenler, Geçmişten Günümüz Denizli Yerel Tarih ve Kültür Dergisi, 46: 10-29.
- VANDEGRIFT, D., LOCKSHISS, A. ve LAHR, M. (2012). “Town Versus Gown: The Effect of a College on Housing Prices and the Tax Base”, Growth and Change, <http://www.readcube.com/articles/10.1111%2Fj.14682257.2012.00587.x>, 4.1.2016.
- VURAL YILMAZ, D. ve YILMAZ, C. (2013) “Kent-Cübbe İlişkisi Üniversiteler ve Anadolu Kentlerinin Öğrencileşmesi”, (Ed.) ERGUN, C., GÜNEŞ, M., DERİCİOĞLU, E., A., Kent Üzerine Özgür Yazılar, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- YILMAZ, C. (2011). “Anadolu Kentlerinin Öğrencileşmesi: Başka Bir Kentleşme Deneyimi”, Sosyoloji Dergisi, 25: 1-17.
- YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU (2016). “Tüm Üniversiteler Hakkında Genel Bilgiler”, <https://istatistik.yok.gov.tr/>, 3.1.2016.